T.Y.B.A

Sociology : paper VII / VIII –

72 : 1st half.13-shilpa(a)

Con. 403-13. Sociology of Human Resource Development PL

(3 Hours) [Total Marks : 10

28/04/20

N.B. : (1) Attempt any **five** questions.
(2) **All** questions carry **equal** marks (**20** marks **each**).

1. Explain the concept of Human Resource Development. Discuss the scope, significance and functions of Human Resource Development.

2. Explain the qualities of a good Human Resource Development Manager. Discuss his diverse roles and functions.

3. Discuss the contributions of Scientific Management and Hawthorne studies towards the development of Human Relation Approach.

4. Define leadership. Discuss the qualities, skills and functions of an effective leader.

5. Define organisation. Discuss the characteristics of informal and formal organisation.

6. Explain the concept of organizational development with reference to its characteristics and goals.

7. Discuss the significance and various dimensions of organisational culture.

8. What are the objectives of good human resource planning ? Discuss the technical aspects of demand and supply forecasting.

9. Evaluate the various measures adopted by the organisation to maintain good health of the employees.

10. Write short notes on any **two** :–
    (a) Total quality management
    (b) Line and staff structure
    (c) Education and development
    (d) Training and learning.

[TURN OVER

StudentBounty.com

www.StudentBounty.com
Homework Help & Pastpapers

StudentBounty.com

(मराठी रुपांतर)

सूचना : (१) कोणतेही **पाच** प्रश्न सोडवा.
(२) **सर्व** प्रश्नांना समान **गुण** आहेत.

१. मानव संसाधन विकास ही संकल्पना स्पष्ट करा. त्याची व्याप्ती, महत्त्व आणि कार्याची चर्चा करा.

२. उत्तम मानव संसाधन विकास व्यवस्थापकाच्या अंगी कोणते गुण असणे आवश्यक आहेत, स्पष्ट करा. त्याच्या विविध भूमिका आणि कार्यावर चर्चा करा.

३. मानव संसाधन विकास दृष्टीकोनात प्रयोग शास्त्रीय व्यवस्थापन आणि हॉथॉर्न स्टडीजच्या योगदानाची चर्चा करा.

४. नेतृत्वाची व्याख्या द्या. प्रभावी नेतृत्वाचे गुण, पात्रता आणि कार्यावर चर्चा करा.

५. संघटनेची व्याख्या द्या. औपचारिक व अनौपचारिक संघटनांच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

६. संघटनात्मक विकास ही संकल्पना, त्याची प्रमुख वैशिष्ट्ये आणि ध्येयासंदर्भाने स्पष्ट करा.

७. संघटन संस्कृतीच्या महत्त्वावर आणि विभिन्न बाजूवर चर्चा करा.

८. उत्तम मानव संसाधन नियोजनाची उद्दिष्टे कोणती ? मागणी आणि पुरवठा अंदाज यांच्या तांत्रिक प्रक्रियेविषयी चर्चा करा.

९. कर्मचाऱ्यांच्या उत्तम आरोग्यासाठी विविध संघटनांकडून स्विकारलेल्या उपायांचे मूल्यमापन करा.

१०. कोणत्याही **दोहोंवर** टिपा लिहा :-
(अ) सर्वांगीण गुणवत्ता व्यवस्थापन
(ब) लाइन अ‍ॅन्ड स्टाफ रचना / संरचना
(क) शिक्षण आणि विकास
(ड) प्रशिक्षण आणि शिक्षण.

www.StudentBounty.com
Homework Help & Pastpapers

T.Y.B.A.

50 : 1ST HALF-13 (c)-JP

Sociology : Paper - V.

Con. 882-13.

Sociology of work.

(3 Hours) [Total Marks :

1/06/2013

N.B. (1) Attempt any **five** questions.
(2) **All** questions carry **equal** marks.

1. With reference to Sociology of work explain :— **20**
   (a) Attributes, skills and qualities of an entrepreneur
   (b) Characteristics of Industry.

2. Write a critique on Pluralistic Industrialism. **20**

3. Elucidate the meaning of 'Motivation'. Discuss the following theories of motivation :— **20**
   (a) Maslow's theory of Self Actualization
   (b) Theories of McClelland and Vroom.

4. Highlight the important features of Human Relations in management. **20**

5. Examine the nature and characteristics of informal sector. **20**

6. (a) Analyse the characteristics of agricultural labour in India. **10**
   (b) Outline the problems of rural indebtedness and farmers' Suicides in India. **10**

7. Discuss the role, functions and problems of trade uncons in India. **20**

8. Explain the significance of collective bargaining in maintaining harmonious industrial relations. **20**

9. Elucidate the impact of KPO's and BPO's on society. **20**

10. Write short notes on any **two** of the following :— **20**
    (a) Types of work
    (b) Small scale and Cottage industries
    (c) Role of Private Sector
    (d) Issues of Child Labour.

[TURN OVER

StudentBounty.com

www.StudentBounty.com
Homework Help & Pastpapers

StudentBounty.com

(मराठी रूपांतर)

(३ तास) [एकूण गुण :

सूचना : (१) कोणतेही **पाच** प्रश्न सोडवा.
(२) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण सोडवा.
(३) **मराठी माध्यमांच्या** विद्यार्थ्यांनी **इंग्रजी** प्रश्नपत्रिका पहावी.

१. कामाचे समाजशास्त्र खालील संदर्भात स्पष्ट करा :– २०
(अ) उद्योजकाचे गुण, वर्तन व कौशल्य
(ब) उद्योगाची वैशिष्ट्ये.

२. औद्योगिकवादातील अनेकवाद (Pluralistic) घ्यावर टिका लिहा. २०

३. प्रेरणेचा अर्थ विशद करा. प्रेरणेसंबंधीच्या खालील सिद्धांतांची चर्चा करा :– २०
(अ) मॅस्लिओचा स्व-आत्मपुर्तीचा सिद्धांत
(ब) मॅकलॅन्ड आणि व्हूमला सिद्धांत.

४. व्यवस्थापनातील मानवी संबंध ह्याच्या महत्वाच्या वैशिष्ट्यांवर प्रकाश टाका. २०

५. अनौपचारिक क्षेत्राचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्यांचे परीक्षण करा. २०

६. (अ) भारतातील शेतमजुराच्या वैशिष्ट्यांचे विश्लेषण करा. १०
(ब) भारतातील ग्रामीण कर्जबाजारीपणा व शेतकरी आत्महत्या ह्या समस्येची रूपरेखा द्या. १०

७. भारतीय कामगार संघटनेची भूमिका, कार्य आणि समस्या ह्याची चर्चा करा. २०

८. औद्योगिक संबंधातील सलोखा राखण्याकरीता सामूहिक सौदेबाजीचे महत्त्व स्पष्ट करा. २०

९. समानावर केपीओज आणि बीपीओ ह्यांच्या प्रभावाचे पृथक्करण करा. २०

१०. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहों**वर टिपा लिहा :– २०
(अ) कामाचे प्रकार
(ब) लघुउद्योग आणि हस्तउद्योग
(क) खाजगी क्षेत्राची भूमिका
(ड) बालकामगार प्रश्न.

---

www.StudentBounty.com
Homework Help & Pastpapers

T.Y.B.A.
Sociology : Paper VII / VIII
Urban Sociology.

3

Con. 422-13.

(3 Hours) **[Total Marks :**

27/04/20

StudentBounty.com

N.B. (1) Attempt any **five** questions.
(2) **All** questions carry **equal** marks.

1. Explain in detail the contribution of Wirth or Burgess to urban Sociology.

2. Discuss the case study of Mumbai or Bangalore in relation to the Urban Social Structure.

3. Elaborate on the rise and development of cities in India, in the post independent period.

4. Explain the urbanisation process in the third world countries with special emphasis on migration patterns.

5. Explain the Term Dualistic Labour System and examine the nature of Dualistic Labour System in cities.

6. Define Slums. What are the consequences of growth of slums in cities ?

7. Examine the changing attitudes of city dwellers regarding festivals.

8. Highlight the problems of Noise and Air Pollution as issues of the urban environment.

9. Explain the significance of urban planning for dealing with various urban problems.

10. Write short notes on any **two** of the following :—
    - (a) Urbanism
    - (b) Global City
    - (c) Local self Government
    - (d) Water Crisis.

[TURN OVER

www.StudentBounty.com
Homework Help & Pastpapers

StudentBounty.com

(मराठी रूपांतर)

(३ तास) [एकूण गुण :

सूचना : (१) कोणतेही **पाच** प्रश्न सोडवा.
(२) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.

१. वर्थ आणि बर्जस यांचे नागरी समाजशास्त्रातील योगदान सविस्तर स्पष्ट करा.

२. मुंबई किंवा बँगलोरच्या अनुषंगाने नागरी सामाजिक संरचनांच्या व्याष्टी अध्ययनाची चर्चा करा.

३. स्वातंत्र्योत्तर काळात शहरांचा उदय आणि विकासाचे सविस्तर वर्णन करा.

४. स्थलांतराच्या प्रक्रियेचा विशेष उल्लेख करून विकसनशील देशात होत असलेल्या शहरीकरणाच्या प्रक्रियेचे विविध पैलू स्पष्ट करा.

५. बहुविध (Dualistic) कामगार व्यवस्था याचे वर्णन करून शहरातील बहुविध (Dualistic) कामगार व्यवस्थेच्या स्वरूपाचे परीक्षण करा.

६. झोपडपट्टीची व्याख्या करा. झोपडपट्टी वाढीमुळे शहरावर त्याचे कोणते परिणाम झाले आहेत, ते स्पष्ट करा.

७. शहरवासीयांच्या सण–समारंभासंदर्भात बदललेल्या अभिवृत्ती स्पष्ट करा.

८. नागरी पर्यावरणात ध्वनि आणि हवा प्रदुषणाने निर्माण झालेल्या स्थितीवर प्रकाश टाका.

९. नागरी समस्या सोडविण्यासाठी नगरनियोजनाच्या महत्वाचे स्पष्टीकरण द्या.

१०. कोणत्याही **दोहोंवर** टिपा लिहा :–
(अ) शहरवाद
(ब) जागतिक शहर
(क) स्थानिक स्वराज्य संस्था
(ड) जल संघर्ष.

----

www.StudentBounty.com
Homework Help & Pastpapers

T.Y.B.A.
Sociology : paper VII/VIII
Environment & Society.

VT-F.H.Exam. Feb.-13- 68

Con. 382–13.

StudentBounty.com

PL

(3 Hours) [Total Marks : 1

17/04/20

N.B. : (1) Attempt any **five** questions.
(2) **All** questions carry **equal** marks.

1. Explain the concepts (a) Eco spirituality. (b) Natural capitalism. **20**

2. 'Women and Nature have a special connection'. Explain the statement with special reference to the theory of ecofeminism. **20**

3. Elaborate on the concept of 'Sustainable Development'. **20**

4. Discuss the role of environmental movements in bringing about better environmental consciousness. **20**

5. Explain how the depletion of Ozone layer has affected the environment and people. **20**

6. Discuss the problem of the Loss of biodiversity and suggest strategies to protect the same. **20**

7. Explain the problem of water scarcity and effective water management. **20**

8. What is Disaster Management ? Discuss the role of Government and NGO's in Disaster Management. **20**

9. Discuss the relevance of Johannesburg Summit and Earth Summit in protecting the environment. **20**

10. Write short notes on any **two** of the following :– **20**
    (a) Environment
    (b) Solid Waste Management
    (c) Pollution
    (d) Mangroves.

[TURN OVER

www.StudentBounty.com
Homework Help & Pastpapers

StudentBounty.com

(मराठी रूपांतर)

(३ तास) (एकूण गुण : १००

सूचना : (१) कोणतेही **पाच** प्रश्न सोडवा.
(२) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत.

१. (अ) पर्यावरणीय अध्यात्मवाद (ब) नैसर्गिक भांडवलशाहीवादी या संकल्पना स्पष्ट करा. २०

२. "स्त्री आणि निसर्ग यांचे विशेष सहसंबंध आहेत" पर्यावरणीय स्त्रीत्त्ववादी सिद्धांताचा विशेष आधार घेऊन हे विधान स्पष्ट करा. २०

३. "चिरंजीवी विकास" या संकल्पनेचा आढावा घ्या. २०

४. पर्यावरणात्मक जाणीव जागृतीसाठी पर्यावरणात्मक चळवळीने बजावलेल्या भूमिकेची चर्चा करा. २०

५. ओझोन गळती पर्यावरण आणि मानव यांना कसे प्रभावित करते यांचे स्पष्टीकरण द्या. २०

६. जैवविविधतेच्या ऱ्हासाच्या समस्येची चर्चा करा आणि त्याच्या रोखण्यासाठी (निराकरणासाठी) उपाय सुचवा. २०

७. जलप्रदुषणाचा प्रश्न आणि सुयोग्य जलनियोजन यांचे स्पष्टीकरण द्या. २०

८. आपत्ती व्यवस्थापन म्हणजे काय ? आपत्ती व्यवस्थापनातील शासन आणि सेवासंस्थांच्या भूमिकेची चर्चा करा. २०

९. जोहंसबर्ग सुमित (Johannesburg Summit) आणि अर्थ सुमित यांनी पर्यावरण संरक्षणासंदर्भात मांडलेल्या भूमिकेची चर्चा करा. २०

१०. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंवर** टिपा लिहा :– २०
(अ) पर्यावरण
(ब) घनकचऱ्याचे व्यवस्थापन
(क) प्रदुषण
(ड) जलपर्णिका (Mangrores).

****

www.StudentBounty.com
Homework Help & Pastpapers

T.Y.B.A.

Sociology : Paper VII / VIII

54 : 1st half.13-shilpa(a)

Con. 376-13. Sociology of social Movements **PL-**

StudentBounty.com

(3 Hours) [Total Marks : 100

10/04/201

N.B. : (1) Answer any **five** questions.
(2) **All** questions carry **equal** marks.

1. Distinguish between state and civil society. Explain how social movements arise from civil society.

2. Critically analyse resource mobilization and strain theories of social movements.

3. Contemporary movements are fundamentally different in character from the movements of the past. Explain in the context of new social movements.

4. Disucss peasant movements in India with reference to :–
   (a) Structure
   (b) Organization
   (c) Ideology and achievement.

5. Discuss tribal movements with reference to :–
   (a) Major issues
   (b) Organization
   (c) Leadership.

6. Trace the shifting trajectory of Naxalite movement in India.

7. "In India environmental movements revolve around issues of livelihood". Discuss.

8. What do you understand by 'sons of the soil' movement ? Explain the different issues connected with the sons of the soil movement in Maharashtra.

9. Discuss the self determination movement in Kashmir with special reference to the contemporary scenario.

10. Write short notes (any **two**) :–
    (a) Social movements and social change
    (b) Relative Deprivation theory
    (c) Ethnic strife in Assam
    (d) Political struggle in Nagaland.

****

[TURN OVER

www.StudentBounty.com
Homework Help & Pastpapers

(मराठी रुपांतर)

सूचना : (१) कोणतेही **पाच** प्रश्न सोडवा.
(२) **सर्व** प्रश्नांना समान **गुण** आहेत.

१. राज्य आणि नागरीसमाज यातील फरक सांगा. नागरी समाजात सामाजिक चळवळी कशा निर्माण होतात ते स्पष्ट करा.

२. सामाजिक चळवळीं बाबतचे साधन सामुग्रीची गतिशीलता आणि तणाव सिध्दांताचे चिकित्सक परीक्षण करा.

३. ''समकालिन सामाजिक चळवळी मूलभूत अंगाने प्राचीन (पूर्व) चळवळीपेक्षा वेगळया आहेत''. नव सामाजिक चळवळीच्या संदर्भाने याचे स्पष्टीकरण द्या.

४. भारतातील शेतकरी चळवळीची –
(अ) संरचना
(ब) संघटन
(क) नेतृत्व आणि
(ड) साच्यता यांच्या संदर्भात चर्चा करा.

५. (अ) मुख्य प्रश्न (समस्या)
(ब) संघटन
(क) नेतृत्व – या संदर्भात आदीवासी चळवळीची चर्चा करा.

६. नक्षलवादी चळवळीच्या बदलत्या (स्थित्यंतरीत) उद्दिष्टावर भर देवून स्पष्टीकरण द्या.

७. ''भारतातील पर्यावरणात्मक चळवळी दैनंदिन जीवनमरणांच्या प्रश्नाभोवती फिरत रहाते'' चर्चा करा.

८. भूमिपूत्राच्या चळवळीबदूल तुम्हाला काय माहिती आहे. महाराष्ट्रातील भूमिपूत्राच्या चळवळीशी जोडल्या गेलेल्या विविध प्रश्नांचे स्पष्टीकरण द्या.

९. काश्मिरमधील स्वयंनिर्णयाच्या चळवळीची सध्यकालीन परिप्रेक्षाच्या संदर्भात चर्चा करा.

१०. टिपा लिहा (कोणतेही **दोन**) :–
(अ) सामाजिक चळवळी आणि सामाजिक परिवर्तन
(ब) सापेक्ष वंचितता सिध्दांत
(क) आसामधील 'नैतिकसंघर्ष' चळवळी
(ड) नागालँडमधील राजकीय संघर्ष.

****

StudentBounty.com
www.StudentBounty.com
Homework Help & Pastpapers

T·Y·B·A

Sociology : Paper IX Research Methodology.
(Applied Component)

ws Feb. 2013-(a) 57

Con. 373–13.

For Regular Students] (2½ Hours) **[Total Ma**

For IDOL Students] (3 Hours) **[Total Marks**

8/04/201

StudentBounty.com

For Regular Students :

N. B. : (1) Attempt any **four** questions from question Nos. **1** to **8**.
(2) **All** questions carry **equal** marks (**20** marks **each**).
(3) Use of **simple** calculator is **allowed**.

For IDOL Students :

N. B. : (1) Attempt any **four** questions from question Nos. **1** to **8**.
(2) Attempt any **one** questions from question Nos. **9** and **10**.
(3) **All** questions carry **equal** marks (**20** marks **each**).
(4) In **all** attempt **five** questions.

1. (a) Discuss the historical context of social research highlighting the important perspectives. **10**
   (b) Comment on the scope of social research. **10**

2. Explain the importance of survey method in social research covering its meaning, types and limitations. **20**

3. Distinguish between questionnaire and interview schedule and discuss the advantages and limitations of interview schedule. **20**

4. Discuss in brief content Analysis and focussed group discussion as techniques of qualitative research. **20**

5. Present the meaning and significance of sampling. Discuss the important types of probability sampling. **20**

6. (a) Explain mean and median as measures of Central Tendency. **8**
   (b) Compute mean, mode and median for the data given below :– **12**

Class	Frequency
0 – 20	14
20 – 40	16
40 – 60	20
60 – 80	25
80 – 100	18
100 – 120	05
120 – 140	02
	N = 100

OR

[TURN OVER

www.StudentBounty.com
Homework Help & Pastpapers

StudentBounty.com

6. Explain the following with suitable diagrams :
   (a) Bar diagram
   (b) Pie chart
   (c) Frequency Polygon
   (d) Ogive.

7. (a) Explain range and mean deviation as measures of dispersion. 8
   (b) Compute standard deviation for the data given below :– 12

Class	Frequency
0 – 10	05
10 – 20	10
20 – 30	14
30 – 40	30
40 – 50	16
50 – 60	15
60 – 70	10
	N = 100

8. Write short notes on any **two** of the following :– 20
   (a) Action Research
   (b) Experimental Research
   (c) Descriptive Design
   (d) Exploratary Design.

[For IDOL Students only]

9. Explain scaling techniques in social research. 20

10. Present the significance, merits and limitations of case study in social research. 20

www.StudentBounty.com
Homework Help & Pastpapers

StudentBounty.com

(मराठी रूपांतर)

नियमित विद्यार्थ्यांसाठी | (२१/२ तास) (एकूण गुण : ८

दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी | (३ तास) (एकूण गुण : १००

नियमित विद्यार्थ्यांसाठी :

सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ ते ८ **पैकी** कोणतेही **चार** प्रश्न सोडवा.
(२) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत (प्रत्येकी २० गुण).
(३) **सामान्य** कॅलक्युलेटर वापरास **परवानगी** आहे.

दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी :

सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ ते ८ पैकी कोणतेही **चार** प्रश्न सोडवा.
(२) प्रश्न क्र. ९ व १० पैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा.
(३) **सर्व** प्रश्नांना **समान** गुण आहेत (प्रत्येकी २० गुण).
(४) **सर्व** मिळून **पाच** प्रश्न सोडवा.

१. (अ) सामाजिक संशोधनाच्या ऐतिहासिक पार्श्वभूमीची महत्त्वाच्या दृष्टीकोनांच्या अनुषंगाने चर्चा करा. १०
(ब) सामाजिक संशोधनाची व्याप्ती स्पष्ट करा. १०

२. सामाजिक संशोधनातील सर्वेक्षण पध्दतीचे महत्त्व त्याचा अर्थ, प्रकार आणि तोटे यांच्या अनुषंगाने विशद करा. २०

३. प्रश्नावली आणि मुलाखत या प्रकारातील फरक स्पष्ट करा - तसेच मुलाखत तंत्रातील फायदे आणि तोटे यावर चर्चा करा. २०

४. आशय विश्लेषण व लक्ष केंद्री चर्चा या गुणात्मक संशोधनातील तंत्रांवर चर्चा करा. २०

५. नमुना पध्दतीचा अर्थ आणि महत्त्व सांगा. संभाव्य नमुना पध्दतीचा महत्त्वाच्या प्रकारांवर चर्चा करा. २०

६. (अ) केंद्रीय प्रवृतीची मापक म्हणून मध्यमा आणि मध्यगा स्पष्ट करा. ८
(ब) पुढील सारणीतून मध्यमा, बहुलक आणि मध्यगा शोधून काढा :- १२

वर्ग	वारंवारिता
० - २०	१४
२० - ४०	१६
४० - ६०	२०
६० - ८०	२५
८० - १००	१८
१०० - १२०	०५
१२० - १४०	०२
	N = १००

[TURN OVER

www.StudentBounty.com
Homework Help & Pastpapers

StudentBounty.com

६. खालील बाबींचे योग्य आकृत्यांच्या आधारे स्पष्टीकरण द्या :-
(अ) स्तंभालेख
(ब) पाय-तक्ता/आलेख
(क) बहुभुजा वारंवारिता आलेख
(ड) ओगीव.

७. (अ) विस्तार आणि मध्यमा विचलक या विचलकांच्या मापकांचे स्पष्टीकरण द्या. ८
(ब) खालील सारणीतून प्रमाण विचलक शोधा : १२

वर्ग	वारंवारिता
० - १०	०५
१० - २०	१०
२० - ३०	१४
३० - ४०	३०
४० - ५०	१६
५० - ६०	१५
६० - ७०	१०
	N = १००

८. कोणत्याही **दोहोंवर** टिपा लिहा :- २०
(अ) कृती आराखडा
(ब) प्रायोगिक आराखडा
(क) विस्तृत आराखडा
(ड) विश्लेषणात्मक आराखडा.

(दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी)

९. सामाजिक संशोधनातील अनुमापन तंत्राबाबत चर्चा करा. २०

१०. व्यष्टी अध्ययन पध्दतीचे सामाजिक संशोधनातील महत्त्व, फायदे आणि तोटे सादर करा. २०

----

www.StudentBounty.com
Homework Help & Pastpapers